

Jan Lewandowski
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

LUBELSKIE KALENDARIUM NIEPODLEGŁOŚCIOWE W JESIENI 1918 R.

The Lublin independence timeline in autumn 1918

Люблинский календарь независимости на осень 1918 г.

Słowa kluczowe: Lublin, niepodległość, rok 1918, kalendarium

Key words: Lublin, independence, year 1918, timeline

Ключевые слова: Люблин, независимость, 1918 год, календарь

30 VII 1915

Lublin opuściły wojska rosyjskie i w dziejach miasta rozpoczął się okres okupacji przez wojska państw centralnych, a od września tego roku przez Zarząd Wojskowy armii austro-węgierskiej. Okupacja, której ramy prawne określała IV Konwencja Haska, była z definicji stanem przejściowym, do definitywnego określenia statusu zajętego „terenu nieprzyjacielskiego”. W tym przypadku okupacja trwała nieco ponad 39 miesięcy i zakończyła się 3 XI 1918 r. W tym dniu miasto było już wolne, a 7 XI 1918 r. rozpoczął działalność pierwszy niezależny od okupantów rząd Niepodległej.

30 VII 1915

Komitet Zjednoczonych Stronnictw i Organizacji Niepodległościowych Ziemi Lubelskiej wydał odezwę, w której tak określał swój program:

„(...) Jedynym panem i gospodarzem tej ziemi jest naród polski. Naród, który przez dziesięć wieków miał tu własne państwo, broniące zachodniej kultury przed barbarzyństwem Wschodu, imponując sąsiadom swą potęgą.

Prawda, utraciliśmy samodzielność, lecz naród żyć nie przestał. Przez sto lat przeszło myślą stwierdzał i czynem, że żyje i że naczelnym jego dążeniem jest odbudowanie państwa polskiego.

Dziś na ludność Lublina nie po raz pierwszy spada obowiązek zaświadczenia dobitnie, że:

Chcemy Polski całej i niepodległej, chcemy państwa własnego, niezależnego od któregokolwiek z państw ościennych.

Chcemy mieć rząd własny w którym udział brać będą wszystkie warstwy narodu i który zapewni wolność i równość przed prawem wszystkim obywatelom Polski. Tę naszą wolę winny znać wkraczające do nas wojska Austrii i Niemiec (...)”.

30 VII 1915

Część stronnictw podpisanych pod cytowaną odezwą, powołała Wydział Narodowy Lubelski (WNL), do wiosny 1917 r. głównego organizatora i koordynatora działalności obozu niepodległościowego na terenie 10 powiatów (Biłgoraj, Chełm, Hrubieszów, Janów, Krasnystaw, Lubartów, Lublin, Puławy [Nowoaleksandria], Tomaszów i Zamość) lubelskiej części okupacji austriackiej. Tereny na północ od powiatu puławskiego, lubartowskiego i chełmskiego znalazły się pod okupacją niemiecką.

Jesień 1915

Lublin był już ważnym ośrodkiem administracyjnym i politycznym. Od 1 października mieściło się tutaj cesarskie i królewskie (c. i k.) Generalne Gubernatorstwo Wojskowe w Polsce, obejmujące teren okupacji austriackiej i podlegające c. i k. Naczelnej Komendzie Armii Austro-Węgier. Jego celem było zapewnienie łączności armii w polu z zapleczem, zapewnienie bezpieczeństwa i eksploatacja gospodarcza okupowanego terenu. To ostatnie, obok zniszczeń wojennych i rosyjskiej ewakuacji w 1915 r., powodowało pogłębiające się trudności gospodarcze, przede wszystkim aprowizacyjne. Jednocześnie nowe władze stworzyły znacznie korzystniejsze, niż pod panowaniem rosyjskim, warunki rozwoju życia politycznego, kultury i oświaty. Lublin stał się głównym, obok Warszawy, ośrodkiem życia politycznego Królestwa Polskiego z wyraźną przewagą orientacji niepodległościowej (Polska Partia Socjalistyczna – Frakcja Rewolucyjna i Polskie Stronnictwo Ludowe). Obok Wydziału Narodowego Polskiego, lubelskiego odpowiednika niepodległościowego Centralnego Komitetu Narodowego w Warszawie, powstał, grupujący przeciwników budowy państwa polskiego przy współpracy z mocarstwami okupacyjnymi, zorientowany na zwycięstwo Ententy Klub Polski z przewagą polityków narodowej demokracji (odpowiednik warszawskiego Międzypartyjnego Koła Politycznego). Trzecią orientację polityczną – proaustriacką, reprezentowała Liga Państwowości Polskiej (LPP), współpracująca z aparatem werbunkowym galicyjskiego Naczelnego Komitetu Narodowego. Ugrupowania te dysponowały własną prasą, rozbudowywały swoje struktury w Lublinie i w terenie, a także wpływy w samorządzie, instytucjach i organizacjach gospodarczych, samopomocowych, młodzieżowych, związkowych, paramilitarnych i oświatowych.

5 XI 1916

Uroczystie ogłoszono w Lublinie proklamację cesarzy Niemiec i Austrii o utworzeniu Królestwa Polskiego z ziem zaboru rosyjskiego, o monarchicznym ustroju i powiązane z państwami centralnymi. Dnia 9 listopada państwa centralne wydały odezwę werbunkową – wzywano w niej Polaków do ochotniczego wstępowania do wojska polskiego, podporządkowanego władzom okupacyjnym. Od tej pory walka polityczna toczyła się przede wszystkim o kształt terytorialny i polityczny przyszłego państwa, zakres jego niezależności, a także termin jego powstania.

22 XI 1916

WNL i Klub Polski przyjęły *Deklarację*, w której zapisano:

„1. Sejm, powołany drogą wyborów powszechnych przez ludność całego Królestwa

Polskiego, posiadający całkowitą kompetencję ustawodawczą, z prawem inicjatywy oraz zapewnioną wolnością obrad i decyzji, reprezentuje interesy i wyraża wolę społeczeństwa polskiego na terenach zajętych od Rosji w tej wojnie przez Państwa Centralne. (...)

4. Sejm i Rząd, nie odpowiadający zasadom powyższym, nie mogłyby być uznane za prawne przedstawicielstwo i własną organizację państwową narodu”.

Do *Deklaracji* dołączył Lubelski Wydział LPP. Pomijano w niej najważniejszą dla państw centralnych sprawę armii polskiej, wychodząc z założenia, że dopiero niezależne władze polskie mogą ją tworzyć.

26 VII 1917

Po internowaniu przez Niemców Piłsudskiego (22 lipca) i legionistów odmawiających przysięgi na wierność cesarzom Austrii i Niemiec obóz niepodległościowy, kierowany przez następcę WNL, lubelski oddział Komisji Porozumiewawczej Stronnictw Demokratycznych w Lublinie ogłosił w mieście strajk powszechny i zwołał wiec protestacyjny z udziałem kilkunastu tysięcy uczestników, także spoza Lublina.

Cały rok 1917 i 1918 to okres masowych manifestacji politycznych, obejmujących także mniejsze miejscowości (Łęczna – 22 lipca – 5000 uczestników, Lubartów – 15 lipca – 1000 uczestników, Kurów – 3 II 1918 r. – 5000 uczestników, Końskowola – 2 lutego – 3000 uczestników).

22–26 I 1918

W okupacji austriackiej odbył się strajk powszechny, który objął m.in. Lublin, Chełm i Kraśnik. Główną organizatorką akcji strajkowej była PPS, z poparciem Bundu, PSL, Polskiej Organizacji Wojskowej (POW), Towarzystwa „Piechur” i Ligi Kobiet Pogotowia Wojennego. W kręgach politycznych Kongresówki, powszechne poparcie miały hasła niepodległości, zjednoczenia wszystkich ziem polskich, zwołania demokratycznego sejmu i likwidacji okupacji.

9 II 1918

Państwa centralne zawarły w Brześciu Litewskim traktat pokojowy z Ukraińską Republiką Ludową, określany jako „czwarty rozbiór Polski”, bowiem Chełmszczyzna i południowe Podlasie zostały w nim przyznane państwu ukraińskiemu. Traktat brzeski spowodował masowe wystąpienia przeciwko państwowi okupacyjnemu we wszystkich trzech zaborach, najliczniejsze od rewolucji 1905–1907 r., przy czym największy zasięg miały one w Galicji i w okupacji austriackiej, gdzie w starciach z wojskiem i żandarmerią zginęło kilkadziesiąt osób. Mimo ostrych represji (m.in. rozwiązania Rady Miejskiej Lublina i Magistratu, wprowadzenia komisarza rządowego, aresztowania działaczy niepodległościowych, delegalizacji paramilitarnego Towarzystwa „Piechur” i WNL,) ze strony władz okupacyjnych, kierowanych przez nowego generalnego gubernatora, gen. Antona Lipoścaka, akcja protestacyjna wzmocniła bazę społeczną lewicy niepodległościowej. Nastąpiło umocnienie wpływów PSL na wsi i rozbudowa liczebna zarówno partii ludowej, jak POW. Wobec represji austriackich starano się przekształcić żywiołowe często manifestacje antyokupacyjne w długotrwałą zorganizowaną akcję oporu, przygotowującą na wystąpienie w momencie załamania militarne państw centralnych.

3 III 1918

Traktat pokojowy w Brześciu Litewskim między państwami centralnymi i bolszewicką Rosją. Stworzył on podstawy do masowego powrotu do kraju ludności cywil-

nej („bieżeńców”), byłych żołnierzy armii carskiej i polskich korpusów na Wschodzie, a także jeńców wojennych z niewoli rosyjskiej.

Koniec kwietnia lub początek maja 1918

Na naradzie w Krakowie Konwent Organizacji A, kierujący obozem niepodległościowym po internowaniu Piłsudskiego, przyjął jako termin kryzysu państw centralnych jesień 1918 r. lub wiosnę roku następnego. Zakładano, że najpierw nastąpi rozpad dualistycznej monarchii, a po nim klęska Niemiec. Okupacja austriacka miała być pierwszym terenem wyzwolonym i bazą operacyjną do działań zbrojnych w niemieckiej strefie okupacyjnej.

Maj – czerwiec – lipiec 1918

Bunty w formacjach zapasowych pułków c. i k. armii, przygotowujących rekrutów, rekonwalescentów i powracających z niewoli do służby frontowej. Do wystąpień doszło w Lublinie, Kraśniku, Kielcach, Dęblinie i Zamościu. Żołnierze, w większości byli jeńcy, odmawiali wyjazdu na front. Wystąpienia te stłumiono, ale były one symptomem rozkładu c. i k. armii, podobnie jak masowa dezercja i pospolity bandytyzm, a także problemy z umundurowaniem i aprowizacją.

Czerwiec 1918

Załamanie ofensywy austriackiej na froncie włoskim. Otwarcie Rady Stanu Królestwa Polskiego w Warszawie, jako tymczasowego parlamentu.

Lipiec 1918

Ofensywa francuska na froncie zachodnim i początek odwrotu armii niemieckiej.

25 VIII 1918

W trakcie rokowań niemiecko-austriackich w sprawie przyszłości ziem polskich, prasa niemiecka opublikowała notę rządu Steczkowskiego z 29 IV 1918 r., w której deklarowano odstąpienie Niemcom czterech powiatów guberni suwalskiej. Gabinet Steczkowskiego złożył dymisję.

14 IX 1918

Austro-Węgry przekazały wszystkim wojującym państwom notę w sprawie rozpoczęcia rozmów pokojowych.

Przełom września i października 1918

Odbyły się wybory do Rady Miejskiej Lublina. Dzięki kurialnej ordynacji 30 z 60 mandatów zdobyli narodowi demokraci.

4 X 1918

Austro-Węgry zwróciły się do prezydenta Stanów Zjednoczonych Thomasa Woodrowa Wilsona z propozycją zawarcia rozejmu i rozpoczęcia rozmów pokojowych. Podstawę rozmów miało stanowić orędzie, znane jako „14 punktów Wilsona”, z których w trzynastym była mowa o powstaniu niepodległego państwa polskiego w granicach etnograficznych, z dostępem do morza. Niezależność gospodarcza i integralność terytorialna nowego państwa miała być zagwarantowana w układzie międzynarodowym.

7 X 1918

Rada Regencyjna opublikowała w „Monitorze Polskim” odezwę, w której oświad-

czała, że „stajemy na podstawie ogólnych zasad pokojowych, głoszonych przez prezydenta Stanów Zjednoczonych (...). W stosunku do Polski zasady te prowadzą do utworzenia niepodległego państwa polskiego, obejmującego wszystkie ziemie polskie z dostępem do morza, z polityczną i gospodarczą niezawisłością jako też terytorialną nienaruszalnością, co przez traktaty międzynarodowe zagwarantowanym będzie.” Regenci rozwiązali Radę Stanu, zamierzali powołać rząd „złożony z przedstawicieli najszerzych warstw narodu i kierunków politycznych”. Miał on opracować demokratyczną ordynację wyborczą i przeprowadzić wybory do Sejmu, który zdecyduje o ustroju państwa.

12 X 1918

Rada Regencyjna ogłosiła przejęcie zwierzchnictwa nad Polską Siłą Zbrojną.

15 X 1918

W Lublinie odbyło się „zebranie trójdzielnicowe” kierownictwa Ligi Narodowej, na którym zdecydowano o współpracy z Radą Regencyjną w sprawie przejścia władzy. „Konsekwencją tego miało być poparcie Rady Regencyjnej przy utworzeniu rządu, wzięcie w tym rządzie udziału i przyspieszenie jego utworzenia”. W tym samym dniu w Warszawie reprezentant austro-węgierskiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych, baron Ugron udostępnił rządowi warszawskiemu notę o warunkach przekazania administracji na terenie Generalnego Gubernatorstwa Wojskowego. W zamian za przekazanie okupacyjnego personelu administracyjnego, oddziałów wojskowych i żandarmerii oraz obsługi ruchu kolejowego, poczty i telegrafów, żądano dostaw do głodującej Austrii żywności, węgla i surowców. Na tej podstawie prowadzono rozmowy w Warszawie i Lublinie, gdzie z generalnym gubernatorem rozmawiał „komisarz rządu polskiego przy c. i k. Generalnym Gubernatorstwie Wojskowym w Polsce”, członek Ligi Narodowej – Juliusz Zdanowski. W Lublinie odbyła się, zorganizowana przez narodowców (Zjednoczenie Narodowe) manifestacja, która została „poprzedzona nabożeństwami i kazaniami patriotycznymi w kościołach podominikańskim i powiżytkowskim oraz w katedrze lubelskiej”. Jej uczestnicy uchwalili rezolucję, w której domagano się „zaniechania rekwizycji i wywozu z kraju wszelkiego mienia, wypuszczenia więźniów politycznych z więzień, oraz żądanie opuszczenia terenów polskich przez obce wojska i organy państwowe w celu umożliwienia powołania niezależnego rządu polskiego”. Delegacja manifestantów udała się do generalnego gubernatora, gdzie uzyskała m.in. uwolnienie części więźniów politycznych z więzienia na zamku. „Uczestniczący w (...) manifestacji (...) austriaccy oficerowie i urzędnicy państwowi zostali przyjęci żywą owacją. Mówcy głosili zniesienie okupacji i (pozdrowiali) Czechów i Słowian Południowych jako swych towarzyszy walki”. W tym czasie gen. Lipoścak prowadził korespondencję z Naczelną Komendą Armii, w której postulował jak najszybszą ewakuację zarządu okupacyjnego i m.in. to, aby wywieźć jego mienie. W połowie października do organizacji oficerskiej w Lublinie, skupiającej Polaków z c. i k. armii przybył incognito komendant POW płk E. Rydz-Smigły. Także w innych garnizonach (Kielce, Zamość) POW nawiązała kontakty z Polakami z oddziałów okupacyjnych.

16 X 1918

Na wiecu PPS przemawiał kierownik polityczny Konwentu Organizacji A Jędrzej Moraczewski. Lubelscy narodowi demokraci utworzyli własną formację milicyjną – Straż Bezpieczeństwa Publicznego. W Lublinie przebywał wizytator apostolski na Polskę i Litwę – ks. Achilles Ratti, późniejszy (1922–1939) papież Pius XI.

W terenie oddziały okupacyjne zaprzestawały rekwizycji i wojskowego ściągania płodów rolnych. Zgoda władz na wolny obrót żywnością (m.in. zniesienie kartek na żywność) spowodowała gwałtowny wzrost cen artykułów spożywczych. Stopniowo przestawała działać cenzura.

19 X 1918

Odbyło się zgromadzenie byłych legionistów, dowórczyków i przedstawicieli POW. Uznano Piłsudskiego za wspólnego komendanta, postanowiono powołać trzyosobowy (1 legionista, 1 dowórczyk i 1 peowiak) Komitet Wojskowy, jako tymczasową komendę wojskową, która miała zająć się organizacją Kadry Wojska Polskiego na okupację austriacką. Uznano zwierzchnictwo ppłk. Norwida Neugebauera, jako zastępcy Komendanta. Ogłosił on odezwę wzywającą byłych żołnierzy formacji polskich do meldowania się u najstarszego stopniem w danej miejscowości oficera lub podoficera. Lubelski sejmik powiatowy podjął uchwałę o wstrzymaniu handlu zbożem, zaprzestaniu dostarczania kontyngentów władzom okupacyjnym i powołaniu milicji powiatowej wobec szerzącego się bandytyzmu.

20 X 1918

Defilada byłych polskich wojskowych. Około 500 osób zebrało się na placu przed katedrą, z muzyką przemaszerowali plutonami do Ogrodu Saskiego, po czym delegacja udała się do generalnego gubernatora z żądaniem uwolnienia Piłsudskiego i reszty więźniów politycznych. Wojskowi wrócili przed katedrę, gdzie z kolei przed nimi odbyła się „defilada starszej młodzieży szkolnej przed sztandarem obok którego stali wojskowi”.

21 X 1918

Wieczorem na Krakowskim Przedmieściu, przed wejściem do Ogrodu Saskiego Pogotowie Bojowe PPS dokonało zamachu na austriackiego komisarza policji – Terleckiego, szczególnie aktywnego w czasie prześladowań uczestników manifestacji protestacyjnych po traktacie brzeskim. Terlecki zmarł na skutek odniesionych ran.

22 X 1918

W Warszawie, na wieść o powołaniu przez Radę Regencyjną rządu Świeżyńskiego, zostały przerwane rozmowy władz polskich z delegatami Niemiec i Austro-Węgier w sprawie przekazania władzy. Do Lublina przyjechał mjr Stanisław Burhardt-Buckacki, aby objąć Komendę Naczelną POW nr 4 (dotychczasowy komendant Jan Zdanowicz-Opieliński był śmiertelnie chory – zmarł 4 listopada). Nowy komendant wezwał wszystkich byłych legionistów z okupacji niemieckiej niezwiązanych organizacyjnie z POW do przyjazdu na teren okupacji austriackiej. Pierwsze posiedzenie nowo wybranej Rady Miejskiej Lublina. Wybór na prezydenta Jana Turczynowicza z obozu narodowego.

23 X 1918

W Lublinie rozpoczął się zjazd sejmików powiatowych okupacji austriackiej. Przedmiotem obrad była sprawa przejścia władzy i kwestie aprowizacyjne. Obradom przewodniczył komisarz Zdanowski, który zanotował, że: „zjazd był liczny, ale bez udziału głosów stronnictwa ludowego [PSL – przyp. aut.], co mi dało do myślenia”. Zjazd zajmował się przede wszystkim sprawami przejścia władzy, aprowizacji i bezpieczeństwa (milicje powiatowe, straże bezpieczeństwa publicznego).

25 X 1918

„Ze względu na wrogą postawę części ludności” generalny gubernator zarządził „że osoby wojskowe mają stale nosić przy sobie ręczną broń i po zapadnięciu ciemności nie powinny wychodzić pojedynczo na ulicę”.

26 X 1918

Komisarz Zdanowski rozmawiał w Warszawie z rządem Świeżyńskiego w sprawie specjalnych pełnomocnictw przy przejmowaniu władzy na terenie okupacji i w sprawach wojskowych, domagając się przystania do Lublina batalionu podległej Radzie Regencyjnej Polskiej Siły Zbrojnej i nominacji dla oficerów legionowych. Do Lublina wrócił 29 listopada jako Komisarz Generalny Rządu Polskiego na okupację austriacką.

27 X 1918

Zabójstwo Henryka Łuszczyńskiego, działacza PPS i agenta Ochrony. Wcześniej i później prasa lubelska przynosiła informacje o sytuacji międzynarodowej – klęsce Niemiec, rozpadzie Austro-Węgier, kapitulacji Bułgarii, powstawaniu narodowych państw sukcesyjnych na gruzach monarchii naddunajskiej, zagrożeniu walkami polsko-ukraińskimi w Galicji Wschodniej. Naczelną Komenda Armii odrzuciła wniosek generalnego gubernatora o natychmiastową ewakuację członków rodzin funkcjonariuszy zarządu okupacyjnego.

30 X 1918

Na ulicach Lublina zawisły plakaty mobilizacyjne POW.

31 X 1918

W depeszy Naczelną Komendy Armii, skierowanej do gen. Lipoścaka, przekazanie władzy przewidziane na 1 XII 1918 r. było uzależnione od dostarczania przez stronę polską dla Austrii żywności i węgla. W tym duchu pełnomocnik Naczelną Komendy Armii płk Arthur Hausner i referenci gospodarczy generalnego gubernatorstwa prowadzili, zakończone protokołem, rozmowy o przejęciu agend gospodarczych Generalnego Gubernatorstwa Wojskowego (Centrala Spożytkowania Płodów Rolnych, Centrala Obrotu Towarami i Centrala Surowców) z dniem 3 listopada. Protokół miał być podpisany w dniu następnym. Austriacy uzyskiwali prawo wywozu całego posiadanego mienia, łącznie z zapasami żywności, węgla i surowców. Generalny gubernator wydał odezwę do ludności, w której informował o przekazaniu spraw gospodarczych władzom polskim, o zamiarze przekazania administracji władzom polskim i o tym, że polecił wstrzymać wszelkie rekwizycje i odwołał oddziały rekwizycyjne. Wzywał ludność do zachowania spokoju. Jej tekst, podobnie jak odezwę Zdanowskiego, opublikowały lubelskie dzienniki, a osobno zamiar likwidacji okupacji 1 grudnia. Zdanowski wzywał do zachowania spokoju, zgody narodowej i podporządkowania się polskim władzom.

Wieczorem gen. Lipoścak wezwał do siebie dowódców jednostek stacjonujących w Lublinie i w obecności ppłk. Paślawskiego, jako mianowanego przez Szefa Sztabu Głównego gen. dywizji Tadeusza Rozwadowskiego komendanta Lublina, poinformował o sytuacji międzynarodowej i polecił wydzielić nazajutrz z ich oddziałów żołnierzy narodowości polskiej, zwolnić ich z przysięgi cesarskiej, uroczystie wyekwipować i odesłać do Obozu Południowego, gdzie miał być sformowany i zaprzysiężony polski batalion.

1 XI 1918

Piątek. Generalne gubernatorstwo otrzymało depeszę gen. Rozwadowskiego, w której informował on o objęciu władzy wojskowej w Królestwie Polskim i Galicji. Rozkazywał najstarszemu stopniem oficerowi narodowości polskiej w powiecie zaprzysiąc w ciągu 24 godzin wszystkich oficerów, żołnierzy i urzędników Polaków na wierność Radzie Regencyjnej. Do generalnego gubernatora zgłosili się delegaci oficerów czeskich z prośbą o zgodę na założenie na mundury kokard narodowych. Lipoścak odmówił.

Wieczorem odbyło się zebranie Polaków – oficerów garnizonu lubelskiego i urzędników Polaków. Uczestniczyli w nim delegaci oficerów czeskich i południowosłowiańskich. Ppłk Pasławski poinformował, że z polecenia rządu warszawskiego objął dowództwo nad garnizonem w Lublinie i wzywał zebranych do złożenia przysięgi na wierność władzy polskiej w dniu następnym. W imieniu oficerów czeskich i południowosłowiańskich przemawiał mjr dr Dorazil, wzywając do braterskiej współpracy narodów słowiańskich. Zebranie zakończono odśpiewaniem „Roty”.

W przedstawicielstwie niemieckim odbyło się pożegnalne spotkanie z wyższymi funkcjonariuszami austro-węgierskimi. W dniu następnym Niemcy opuścili Lublin.

W Warszawie zaczął się kongres PSL „Wyzwolenie”. W jego trakcie członkowie Konwentu Organizacji A podjęli decyzję o utworzeniu w Lublinie rządu tymczasowego (do powrotu Piłsudskiego). Uczestnicy spotkania wyjechali do Lublina i Krakowa.

W Lublinie rozpoczął się zjazd zjednoczeniowy harcerstwa ze wszystkich zaborów.

2 XI 1918

Sobota. Gen. Lipoścak zwołał na godz. 11 ogólne zebranie funkcjonariuszy Generalnego Gubernatorstwa, na które przybył z chorwacką kokardą narodową na czapce. Zwolnił wszystkich z przysięgi złożonej cesarzowi i życzył sukcesów w służbie swoim narodom.

Po południu na placu przed katedrą lubelską przysięgę złożyło stu kilkudziesięciu oficerów i około 800 żołnierzy z byłej c. i k. armii. Nie złożyli przysięgi członkowie POW.

Zakończył się zjazd zjednoczeniowy harcerstwa. Uchwalono, że: „Polskie organizacje harcerskie byłego zaboru pruskiego, Małopolski, Rusi i Rosji, Królestwa Kongresowego i Litwy łączą się w jeden Związek Harcerstwa Polskiego”. Uczestnicy zjazdu złożyli pod pomnikiem unii lubelskiej wieniec z napisem: „Zjednoczone Harcerstwo – Zjednoczonej Polsce”.

Powstały rady żołnierskie: czeska, żydowska, węgierska i Niemców Austriackich. Ich celem jest zabezpieczenie żołnierzom bezpiecznego powrotu do domów.

„Wieczorem. Przez miasto przeciągają niesłychane tłumy ludzi. Czesi urządzili pochód z wiwatami na cześć Polski i zostali powitani okrzykami radości przez ludność. W budynku MGG [Generalne Gubernatorstwo Wojskowe – przyp. aut.] wielki nieład. Oficerowie Sztabu Generalnego biorą udział w paleniu tajnych akt, stopy pism – rezerwatów i instrukcji wędrują do pieca”.

3 XI 1918

Niedziela. Generalny gubernator wysłał pismo do Rady Regencyjnej o przekazaniu pełni władzy na terenie okupacji. W istniejącej sytuacji miało to już tylko formalne znaczenie. W tym dniu zakończono rozbrajanie lubelskiego garnizonu okupacyjnego. Broń zachowali Czesi, którzy zgłosili się do służby władzom polskim. Wpraw-

dzie większość budynków c. i k. władz obsadzono przez polskie posterunki, ale doszło też do rabunku magazynów. O godz. 10 komisarz Zdanowski zaprzysiął byłych urzędników c. i k. Krajowego Komisariatu Cywilnego Generalnego Gubernatorstwa jako funkcjonariuszy „Jeneralnego Komisariatu Rządu Polskiego”, z zachowaniem dotychczasowej struktury wewnętrznej urzędu. Ponieważ nie dysponowali oni ubraniami cywilnymi, mieli funkcjonować w dotychczasowych mundurach c. i k. armii, z polskimi oznakami, a w przyszłości otrzymać czapki maciejówki.

*

W dniu 3 XI 1918 r. Lublin i okupacja austriacka były wolne od obcej, zaborczej władzy. Nie oznaczało to zakończenia walki o władzę w państwie polskim, ale odbywała się ona już bez obcej ingerencji.

Summary

This article, in the form of a historical journal, presents a list of the most-important dates related to Poland's regaining of independence in 1918, simultaneously taking into account the events related to the policy of the neighbouring countries.

Резюме

В статье в виде календаря представлен список важнейших дат, связанных с восстановлением Польшей независимости в 1918 г., с учетом событий, связанных с политикой соседних стран.